

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Skrbimo za zdravo mesno hrano.

Živina je kaj po ceni. Tudi revni človek si včasih lahko košček mesa kupi. Mesna hrana veliko zaleže. Biti mora pa zdrava; kajti z nezdravo mesnino si lahko veliko bolezni nakopljemo. Zato pa hočemo tu podati poduk o tem, katere mesne jedi so zdrave, in kako se je ogibati nezdravih mesnih jedi. Ta poduk velja v prvi vrsti meso in živinoglednikom, v drugi vrsti pa vsem, ki imajo opraviti z mesnino.

Meso domače klavne živine, katera daje ljudem živež, se marsikako lahko izpridi in škoduje ljudem na zdravju in življenju. Zategadelj je bila skrb gosposki, postaviti mož, kateri gledajo, kakošna domača živina se kolje ter kako se meso hrani in prodaja, da zdravje podložnih ne trpi škode. Ker je pa premalo mož v živinozdravilstvu dosti učenih, treba je ogledovanje živine in mesa tudi drugim obče spoštovanim, pa v tej reči ne izurjenim možem izročevati, in za take može je bilo to poučenje o živinskem in mesovnem ogledovanju spisano.

Vsak mesovni oglednik, kateri je pri gosposki za svoje opravilo prisežen, dolžan je klavno živino, dokler je še živa, njeno meso pa potem na tanko ogledati, ko je bila pobita ali zaklana, in na to paziti, da so klavnice in mesnice take, kakoršne bi imele biti, in da se živina prav kolje, meso pa snažno in kakor se spodobi hrani.

Da se prodajanje mesa bolne živine tem gotoveje zapreči, mora mesovni oglednik klavno živino, dokler je še živa, preiskati; kadar se pobija, navzočen biti in pobito ali zaklano po vseh njenih notranjih delih pregledati. Zategadelj je mesarju dolžnost, ogledniku naznaniti, kateri dan in katero uro bo klal.

Za ogledovanje še žive živine je najprikladnejši čas opoldne, predno se živini poklada; in najboljši prostor za ogledovanje zaprto dvorišče, kjer se more živina prosto prehajati. Ako je pa živina huda, da mora na kratko privezana biti, ali

jako utrujena ali po bolezni oslABLJENA, moralo bode ogledovanje v hlevu zadostovati.

Zdrava goveja živina stoji pred jedjo, glavo in vrat kvišku držeča, krepko na sprednjih nogah, zadnje pa bolj vkup stiska; po vsem životu je enako topla, dlaka se je gladko drži, kožo ima mehko in če jo vzdigneš, dela lahko gube. Oči so jej žive, bistre; okoli očesa je čista, smrček je vlažen in svitel, sluznica v nosnicah bledorudeča in vlažna; tudi sluznica v gobcu in meso ob zobeh je bledorudeče, jezik belkasto siv, vlažen, po vrhu oster. Ušesa so jej gibčna, sklonena in ne prevroča ne premrzla. Srce se čuti nekoliko na levem boku in utriplje v minuti po 40- ali 50krat. Sope lahko, zmerno toplo in sapa nima nobenega posebnega duha. — Da je pa živina bolna, mora se posneti iz raznih znamenj, katere je vedeti zlasti mesoglednikom.

Kadar se živina kolje, spozna se iz tega, da je zdrava: Kri teče krepko iz prehodne žile; rudeča in s curkom iz utripajoče žile, in črnkasto-rudeča iz dovodne žile; péni se v posodi, v katero teče, in se zaseri kmalu, če se ne meša; oči ostanejo odprte in čiste, nos vlažen, mrzel in svitel; nosnice, ustnice, spodnji del ust in meso ob zobeh so vlažni in bledorudeči, čisti, zobje stojé dobro; dlaka je gladka, volna gosta, mastna in se trdno drži kože.

Tacih znamenj je še veliko, a treba jih je vedeti zlasti strokovnjakom, ki naj tudi razne živinske bolezni poznajo.

Da bo mogel mesovni oglednik svoje dolžnosti prav opravljati, bode primerno še sploh seznaniti ga s tem, katero meso je v obče zdravo, potem pa tudi, katero je menj dobro ali katero ni nikakor za živež.

Zdravo meso se trdo in krepko čuti, če se dotakneš, ima lepo rudečo barvo, je z maščobo namešano in lepo mesnato diši; mast je rumenobela in trda. Ako je meso mehko, vodeno, blede, ali pa trdo, vlažno, začrnélo, neprijetnega duha, mast pa umazano rumena, salnata, še zavaljo tega ni škodljivo, pa vender ni tako meso okusno in tečno. Negnusno pa je, če že hoče gnjiti, če je višnjevasto ali pa celó že sivo kakor pepél in se po vrhu maže; če se mu po vrhu vidijo zelene,

rumene, višnjevkaste žile, če se lahko trga in če smrdi. Živina, katera je bila že delj časa bôlna, daje meso brez krvi in masti; meso je zoperno.

Pri vročinskih boléznih sicer samo oboléli dél ni za užitek, če se pa ta dél izreže, bi utegnil ves drugi život za živež dober biti. Pa vender naj se tako meso ne prodaja zavoljo tega, da se mesarji preveč ne navadijo škodljivo meso prodajati in tistih, ki tako meso kupujejo, ne sleparijo.

Mesóvni oglednik ima napósled dolžnost, paziti na klavnice in mesnice ter na to, kako se meso hrani in prodaja. Zavoljo tega naj skrbi, da je klavnica snažna in od krvi in drugih odpadkov očejena. Poleti, ko je vroče, naj se živina zjutraj kolje. Mesnice in vse orodje, katero se v njih rabi, kakor sekire, noži, mize, klopí naj se kar najčisteje hranijo.

Kar se tiče časa, v katerem naj se meso prodaja in hraniti dá, ne sme se meso prav sveže (frišno), temuč še le nekaj časa potem, ko je bila živina zaklana, in sicer goveje meso čez 24 ali 30 ur, svinjsko in koštrunovo čez 12 ur, telečje in ovčje pa čez 6 ali 8 ur potem na prodajo prinesiti.

Koliko časa se dá meso hraniti, to se ravna po letnem času in vremenu; če zmrzne frišno meso, predno se posuši, začne kmalu potem gnjiti, ko se otaja; zmrzlo meso je ohlapno, mehko, neokusno. V vlažnem vremenu, zlasti v soparni vročini gnjuje meso hitro.

Da se meso za prihodnjo potrebo ohrani, ni vse eno, kje se meso hrani; najbolj in najdalje se ohrani v suhem, hladnem, čistem kraju, v katerem sapa vleče; v umazanih posodah, kjer je zrak ves izpriden, v zaduhlih kotih pa kmalu začne gnjiti. Če visi meso pred hišami ob cesti, onesnažijo ga muhe, prah, blato i. t. d. in tako meso je negnusno.

Hranjenje mesa se ravna tudi po času, kdaj je bila živina zaklana potem, ko je bila prignana. Utrujena od daleč prignana, vroča živina se mora popred dobro počiti, predno se zakolje; sicer se meso ne da mehko skuhati, ni okusno in kmalu gnjuje. Iz zaklane živine mora kri po mogočnosti čisto odteči, in potem se mora meso snažno hraniti, ker tako bolje in delj časa ostane.

Mnogotere pripomočke rabijo tudi za bolj dolgo ohranjenje mesa, katero ni frišno za prodajo namenjeno. Za človeško zdravje ni vse eno, kako se ti pripomočki rabijo, in dolžnost mesóvnega oglednika je, na nje paziti. Sleparski mesovni prodajalci skupujejo staro, pol izprideno ali že gnjilo meso, da ga nasolé in suše. Spozna se tako meso, če ga prerežeš, in če tedaj ni tako lepo rudeče kakor frišno nasoljeno in prekajeno meso, ampak je rumenkasto ali višnjevo-zeleno, če smrdi in se ustom ne prileže.

Najbolj skrbno mora pa mesovni oglednik paziti na to, kako se klobase delajo. Mesarji, kateri nimajo vesti, jemlje polgijilo kri, izpridene ostanke starega mesa, negnusne dele, kateri sicer niso za živež, meso bolne živine, katero dobro osole in poštopajo, potem pa prekadé. Najnevarnejše za človeško zdravje so slabo narejene, predolgo hranjene krvave klobase, v katerih se naredí smrten strup, klobasni strup, posebno kjer mast v kufrenih ali slabo pocinjenih posodah napravljajo ali hranijo. Frišne mesene klobase se ne ohranijo poleti čez 24 ur, po zimi pa ne čez 4 ali 6 dni; pozneje so znotraj mehke, blede, kisle, smrdeče in nazadnje smrde kakor mrhovina. Krvave klobase se smejo samo iz frišne in čiste krvi delati; tudi se ne sme za-nje rabiti kri od mnogih kolin; sploh naj se krvave klobase poleti v vročini ne delajo in ne prodajajo.

Mesóvni oglednik naj pazi na to, da se za jetrne klobase ne jemlje drob bolnih živalij, pluča, jetra, sal, v katerih so črviči, zatrdine, tvorí itd.

Mesene klobase po letu hitro gnijó in se morajo v 24 urah prodati.

Ker mesarji jemljó za mastne klobase, cerverlate imenovane, veliko dišáv, zlasti pa česna, za tako imenovane požunske klobase pa veliko popra in večkrat polgijilo meso in obrezke mesa, naj mesóvni oglednik tudi na to skrbno gleda.

Sadjarstva se poprimimo.

Kmetovalec mora imeti dandanes véduo dvoje pred očmi. Kaj naj pridelujem za domačijo, kaj za prodaj? Na drugo vprašanje je težavnejše odgovoriti kakor na prvo. Doma se še z marsičem potrpi. Ali oni mož, kateri je še pred kratkem rudeč trak na čepici nosil, pa ga v poslednjem času s rumenem zamenjal, on ne razumi potrpljenja. Davek mora plačan biti, ako ne, — gorje kmetovalcu. Davek pa postaja od dne do dne višji. Plačane pa morajo biti tudi obresti od dolgôv, in kdo je tako srečen, da je brez njih? Le redko redko kateri kmetiški gospodar. Plačani pa morajo biti tudi posli in delalci. S kratka, prva skrb kmetovalčeva mora biti dandanes ta: iz česa bodem denar naredil? In v tej zadevi gre dolenjskemu kmetovalcu posebno trda. Živi se še še. Ne manjka kruha, ne vina, tudi mesa še ne preveč; ali denarja pa primanjkuje že tako, da ga skoraj že za seme več ne bode.

Toda tarnati in le tarnati, pa k stvari nič storiti, nič ne koristi. Kmetovalec mora véduo misliti, česa bi se lotil, da si denarno opomore. Da nam brez železnice vse premišljevanje, in vse djanje in nehanje nič ne hasne, nič ne pomaga, to vémo na Dolenjskem kmetovalci vsi. Vsi moramo pa ravno tako živeti v trdnem prepričanju,

da železnico danes ali jutri gotovo dobimo, dobiti moramo. Nas kmetovalcev skrb mora pa že zdaj biti, da ne pozdravimo železnice s praznimi rokami. Mi moramo že danes na to misliti, kaj bomo takrat pridelovali, da bode za trgovino, katera se bode vsled železnice gotovo na vse strani močno oživila. Ako na to že zdaj ne mislimo, in železnico le z prekrizanimi rokami pričakujemo, bode nam v prvih letih še na veliko škodo. Ona nam bode le tuje pridelke privržala, domačih pa ne odpeljevala ker jih ne bode. Praša se torej, česa naj se dolenski kmetovalci že zdaj lotimo, to je katerih pridelkov naj se poprimemo, da nam jih bode železnica odpeljevala?

S poljskimi pridelki ni nič. Amerikansko in rusko žito, tare cene našega domačega žita tako, da je groza. Temu ne bo v prihodnosti boljše ampak védnó še slabše. Priti vtegne še čas, ko bode dolenski kmetovalec rekel: meni se ne izplača žita pridelavati, kajti cenejšé mi pride, ako ga kupim.

Živinarstvo, no, to ne smemo nikakor zanemariti; kajti to je steber vsemu kmetijstvu, ker brez gnoja ni nič. Vrh tega je cena živini le izjemoma nizka, kar na mah lahko poskoči, in se pri visoki ceni tudi obdrži. Živinarstva se moramo Dolenci tembolj poprijemati, čim bolj poljskim pridelkom cene padajo. Pridelujmo manj žita pa več krme; to bi moralo prav za prav biti naše géslo. To že celo, ako pomislimo, da bode treba v prihodnosti tudi ameriškim trtam s hlevskim gnojem ne pa le s pušli, plevami, tnalovno gnojiti.

Vinogradarstvo, tega ne smemo nikakor opuščati, in ako ga nam trtna uš še tako uničuje. Z vso silo se moramo saditve in cepitve ameriških trt poprijeti, in pri cepitvi pa strogo na to gledati, da cepimo same fine zgodaj zoreče sorte. Take sorte nam bodo dajale za trgovino fino vino, ne pa „kislega cvička“ kakoršnega sicer prav radi pijemo, ali v trgovini se pa mora od dne do dne bolj boljšemu tujemu pridelku umikati. S posebno srčnostjo se moramo pa poprijeti Dolenci sadjarstva.

Dolenska je za sadjarstvo kakor navlaš vstvarjena, kajti podnebje (zrak) je jako vgodno, vgodna je tudi zemlja. Kamor se drevo vsadi, tam čvrsto raste in rodi. Tako ni povsod; kajti koliko ni krajev, da raste sadno drevo le v obdelani zemlji, to je le v vrtu, njivi ali vinogradu, kakor na primer v Vipavski dolini. Štajerska dežela strži skorej slehernó leto stotisuče za sadje; zakaj bi ne tudi Dolenska? Nam Dolenjem ni treba družega kakor železnice in veliko množino za sadno trgovino sposobnega sadja. Pa kakor že rečeno, mi ne smemo odlašati in reči. E lotili se bomo sadjarstva kadar bo enkrat železnica

gotova. Ne, in odlečno ne, tako ne smemo ravnati, ampak precej se moramo sadjarstva lotiti, da ne bomo železnico s praznimi rokami pričakovali. Vsakdo naj zasadi precej letos mlade češpljice in slive v vinograd, posebno v trti manj vgodne lége in pa skalovit svet. Drugo leto jih bode že požlahtnil s cepiči finih zgodnih marelic in ringlotov, katere bode deželna kmetiška šola na Grmu po kaj nizki ceni, da deloma še brezplačno v veliki množini oddajala.

Doma okolo hiš, posebno pa med posameznimi na hribih lepo proti solncu ležečimi njivami zasaja naj pa vsakdo; kolikor le mogoče v hostah nakopanih jabolčnih in hruševih divjakov. Cepičev pravih, to je takih vrst hrušek in jabolk, katere na Dolenskem gotovo prav dobro storé in katere imajo v trgovini védnó veliko ceno, dobil bode k letu lahko na Grmu prav po ceni, da, deloma zastonj. Kdor bi pa hotel že letos takih cepičev imeti, naj se oglasi pa še letos, dokler je za cepitev še čas.

Prečastita duhovščina in gospodje ljudski učitelji, vstregli bi tako potrebnemu napredku v dolenskem sadjarstvu pač kaj močno, ako bi hoteli kmetovalce pri vsaki le mogoči priliki na vsebino teh vrstic opozoriti, ter pridigati in pridigati: sadjarstva se poprimimo.

—c.

Eiffel-ov stolp.

Velika svetovna razstava v Parizu, ki se ima letos otvoriti, se bode odlikovala v stavbinskem oziru z velikanskim stolpom, ki presega v svoji visokosti vse stavbe starega in novega veka. Postavljen je pred velikim centralnem parkom, ki ga obdajajo od treh strani, za razstavo nalašč gradjena poslopja, in kateremu bo služil, kot glavni vhod. Popolnoma dodelan bode v kratkem, visok celih 300 metrov, izdelan iz samega železnega omrežja in tehtal celih 7 milijonov kil. Podoben je štirioglati, spodaj oboknjeni piramidi, ki sega daleč v nebo, in ki jej ni para. Razdeljen je v tri nadstropja. Prvo nadstropje ima 4 velike prostore za restavracije in druge potrebe ter bode dajalo obiskovalcu krasen razgled; drugo ima veliko dvorano, ki bode služila naj več vednostnim namenom; tretje nadstropje pa ima s steklom pokrito kuplo, ki meri, akoravno je že na vrhuncu stolpa vendar še 250 kvadratnih metrov. V tej kupli postavljen električen aparat za razsvetljavo vsega prostora okoli razstave. Obiskovalcem stolpa se ne bode treba mučiti s hojo po stopnicah, ker teh ne bo, ampak dvignili se bodo kvišku z ma-

(Eiffel-nov stolp in kapiteljsko cerkev v Novem mestu, katerih podoba Vam podajajo današnje „Novice“, je narisal tukajšnji prijatelj „Dolenjskih Novic“, za katero ljubav se vredništvo toplo zahvaljuje.)

šinami, ki se nahajajo v omrežnastih stebrih. Da se pri taki nenavadni stavbi stavijo mnoge zapreke, si je lahko misliti. Posebno veliko težavo pro-

uzročil je temelj za dva stebra, ki stojita slučajno na prostoru, kjer je tekla nekdašnja reka Seine, ker ni bil ondi svet zadosti trd, da bi vsprejel velikansko težo visokega stolpa. A tudi ta zapreka se je premagala z vednostnimi sredstvi — s stisnjenim zrakom.

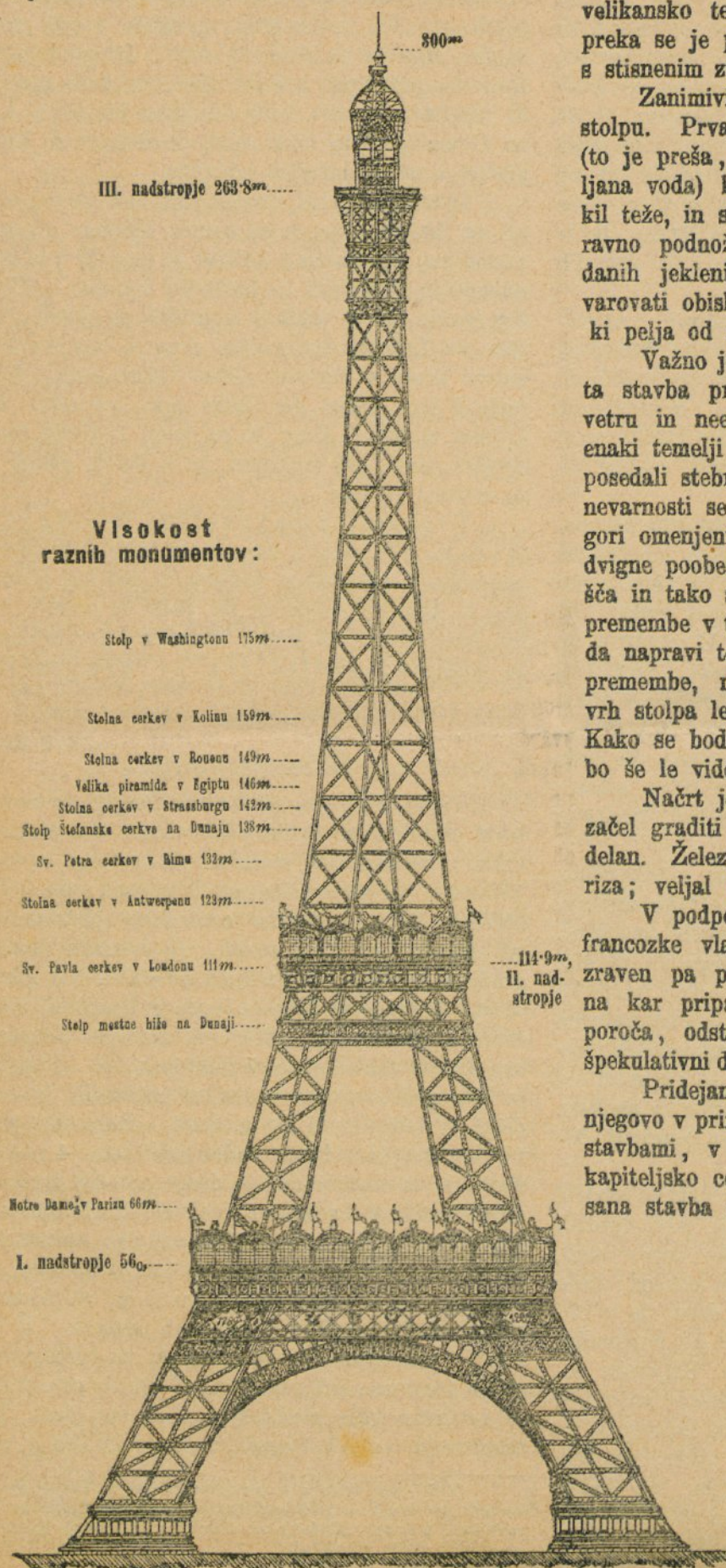
Zanimivi ste posebno dve napravi pri tem stolpu. Prva je naprava hidravličnih stiskalnic, (to je preša, pri katerej teža dela visoko napejlana voda) katerih vsaka lahko dvigne 800.000 kil teže, in ste imele nalogo, staviti enako vodoravno podnožja vseh 4 stebrov s pomočjo pokladanih jeklenih plošč. Druga naprava pa ima varovati obiskovalca strele. V to služi železnacev, ki pelja od stolpnih stebrov do vodenih tal.

Važno je vprašanje, kako se bode obnašala ta stavba proti premembam temperature, proti vetru in neenakosti temeljnov pri stebrih. Neenaki temelji bi lahko storili, da bi se neednako posedali stebri in tako se nagnil stolp. Toda te nevarnosti se ni bati, ker se jej lahko klubuje s gori omenjenimi stiskalnicami tako, da se ž njimi dvigne poobesli vogel stolpa, podloži jeklena plošča in tako stolp zopet naravna. Kar se pa tiče premembe v temperaturi in vetru, se je zračnilo, da napravi temperatura v stolpovi sestavi le malo premembe, med tem ko zamore najhujši orkan vrh stolpa le 22 centimetrov daleč vstran zašibiti. Kako se bodo te stvari v resnici pokazale, to se bo še le videlo.

Načrt je izdelal civilni inženir Eiffel ter stolp začel graditi pred dvema letoma, letos bode do-
delan. Železo zanj lije v svoji tovarni blizu Pariza; veljal bode celi stolp 6 milijonov frankov.

V podporo k tej stavbi je dobil Eiffel od francoske vlade eden in pol milijona frankov, zraven pa pravico, da sme stolp 20 let rabiti, na kar pripade mestu Parizu v last. Kakor se poroča, odstopil je pa Eiffel to pravico že neki špekulativni družbi za 5 milijonov 100.000 frankov.

Pridejana slika kaže izgled stolpa in velikost njegovo v primerji s drugimi dozdanjimi najvišjimi stavbami, v še boljše primero pa tudi tukajšnje kapiteljsko cerkev, iz česar se razvidi, da je opisana stavba res velikan in pravi Babilonski stolp.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Marsikdo si želi od nas veliko novic; radi bi jih dali — kajti našle bi se. Toda „Novice“ imajo premalo strani — prisiljeni smo krajšati in krajšati, da damo le najvažnije.

Na Štajerskem so volili večinoma slovenska mesta in trgi (Ptuj, Ormož, Rogatec, Središče, Ljutomer) poslance v deželni zbor, a izvoljen je bil Nemec. Zakaj? Zato, ker so Slovenci premehki in še k volitvi povsodi šli niso, in ker se vradniki nagibljejo bolj na nemško kot na slovensko stran. Tako bodo imeli tudi v Istri zopet volitev (v mestih) za državni zbor; Slovenci in Hrvati so postavili vrlega kandidata, rodoljuba Mandiča, a imajo malo upanja, da bi prodrli.

Zanimive so bile razprave v državnem zboru, ki se še vedno peča s proračunom. Oglašajo se grozno govornikov, katerih ne bodemo naštevali — slovenskih poslancev vendar ne smemo zamolčati: Govorili so razen g. Pfeifer-ja (o kozah, (glej razne stvari), g. Ferjančič (zlasti o nemških šolah na Slovenskem Koroškem) g. Hren (o dolenjskih cestah), g. Klun (o kranjskem šolstvu), g. Tonkli (o goriških cestah), g. Gregorec o nemškem Šulverajnu). Vsi ti govorniki so se krepko potegnili za slovenske potrebe, slovenske šole, slovensko uradovanje in za pomoč revnemu slovenskemu ljudstvu. Da bi le kaj vspeha imelo!

V Trstu ne mirujejo „lahoni“. V noči pred dnevom, ko se je tamo odkril spominek 500letne zveze Trsta z Avstrijo, so ti prekucnihi nastavili tri petarde, ki so se razpočile.

Na Ogerskem v Budapešti še zmirom vre. Vojaške postave še niso zgotovili. Nezadovoljna, vročerkvna mladina zaganja se pa na ulicah v poslance in ministre.

Na Dunaji so pri mestnih volitvah zmagali nasprotniki judov; celo nekega g. Hostnika, ki je rodom Slovenec, spravili so združeni nasprotniki premetenih oderuških židov v mestni zbor.

Pri volitvi v velikem posestvu za okrajni zastop v Celju so zmagali Slovenci! Slava jim.

Kaj je novega po širokem svetu?

Bivši srbski kralj Milan je odpotoval po svetu. — Ugiba se, bode li prišla sedaj na Srbsko od Milana pregnana kraljica Natalija.

Knez bolgarski in njegov prvi minister sta si menda nekaj navskriž; zato biva knez zdaj v Plovdivu, a ne v glavnem mestu svoje kneževine, v Sredcu.

Znani Francoski general Bulanžé dela vladati še zmirom preglavico s svojimi govori, ki jih ima po mestih, potovaje od enega do drugega.

Na Laškem lačni delavci večkrat napadejo kakošno javno hišo, ker iščejo s silo dela — in jela.

Piše se nam:

Iz Bele Krajine. — Ako greš od Novega mesta preko Gorjancev, odpre se ti nov svet — Bela Krajina. Zemlja je kamnita, toda rodovitna za razne pridelke, in tudi vinska kaplja iz Bele Krajine ima dober glas. Ljudstvo je belo oblečeno, je prijazno in tudi v sv. veri dobro utrjeno. Samo ta napaka je tukaj močno razširjena — prazna vera. Če kdo zboli, ne gre lahko k zdravniku, ampak k takemu, ki zna križati ali zago-varjati. Taki čarovniki so pa večidel stare babe ali taki možje, ki še niso drugod bili, kakor pri farni cerkvi in doma pri peči.

Če materi dete zboli, pošlje po tako žensko, ki zna odpravljati; ona pride, obrne krilo na robe, pogladi z njim otroka trikrat po obrazu in vsakokrat pljune (na vraga) in mrmra neke čire čare. Če se ktera dekle omožiti ne more, imajo take čarovnice roso, ki so jo na poseben dan pred solničnim vshodom nabrale, in če se dekle s to roso umiva, gotovo se bo omožila. Takih in enakih vraž, bi se dalo napisati cele pole.

Od nekod. — (Takšni so fantje naši.) Kamo smo prišli in kam še pridemo, ako bo šlo z našimi mladeniči tako naprej, kakor se sedaj kaže. Tepež pa zopet tepež! kakor bi se nam Bog si vedi kako dobro godilo! Gospodje duhovni svaré, prosijo, ali zastonj. Čujte kaj govoré naš župnik: Dragi mi farani! S težkim srcem sem prevzel pred par leti faro kot vaš dušni pastir z namenom vas podučevati in k dobremu napeljevati, ali vidim z žalostjo, da vse moje govorjenje ponočnjakom ne seže v serce. Še celo gospodarji se dobé taki, kateri se ne morejo udeležiti boja, pa vsaj obljubijo svojim tovarišem vedro vina, da gredo v njegovem imenu v ponočni boj. Za tega delj prosim č. gospod učitelj, da zaprete orglje za danes celi dan — v znamenje žalovanja in molimo za spreobrnjenje grešnikov naše fare.

Res žalostno je bilo potem v cerkvi — nisi slišal drugega kakor mali zvonček pa tu in tam globok vzdih, ko so matere zdihovalé, češ, ravno moj sin je tega kriv; zato pa tudi on zdihuje v postelji, z razbito glavo.

Res je žalostno v fari, kjer ga ni Bogu posvečenega dneva, da ne bi bilo tepeža strašnega, kakor je bil desetega sušca ob deveti uri zvečer.

„Dolenjske Novice“, nikar ne zamolčite tega svarila. Da, da, ljubi Dolenjci, nekdanj vas je svet hvalil, da ste mirni, potrpežljivi, da ni bojov. Bodete mar zdivjali sedaj, ko nas s šibo tepe uže od vseh strani. Bodite pametni; pest še ne naredi moža, ampak pamet in vestno spolnovanje svojih dolžnosti. Ako ne bodete taki, se bojte še hujega; kajti narodu se godi tako, kakor si sam zasluži.

Mnogo se piše tu in tam, kako se je trtna uš vgnjezdila. Tudi krog Mokronoga jo skorej gotovo že imajo. Tako se kaže, ko so trte obrezovali. Veliko trt je suhih v gori Skuršovec, Stegec in Brezovec, samo tega ne more nobeden zagotoviti, da je dobil trtno uš, ker je tudi nobeden ne pozna. Za tega del se nimamo nadjati, da bi nam vinske gorice poplačale trud, katerega imamo z njimi od meseca sušca do meseca vinotoka.

Blage „Dol. Nov.“ vinorejcem pridno priporočate ameriške trte. Sezite po njih, da zasadite vinograde z njimi predenj vam uide zadnja kapljica žlahtnega vinca. — Uš je gotova.

Domače vesti.

(Presvitli cesar) so darovali za popravo šolskega poslopja na novič vstanovljene šole v Podstenicah občine Poljaniške 200 for. — Bog ohrani nam še mnogo let predobrotljivega vladarja!

(Premembe pri duhovnikih.) Č. g. J. Porenta, kaplan v Št. Janžu, je prišel za kaplana v Leskovec. Na njegovo mesto pride č. g. Jan. Bolta, kaplan v Šmihelu pri Novem mestu. Č. g. L. Jenko, kaplan v Šmarji je premeščen v Trnovo pri Il. Bistrici. V Šmarje pride g. Fr. Gregorc iz Predoselj.

(Osobne vesti.) Notarski kandidat gosp. Oton Ploj imenovan je notarjem v Žužemberku.

(Častnim občanom) izvolila je v občinski seji 17. febr. t. l. občina Poljanica mnogozaslužnega vladnega svetovalca in okrajnega glavarja gospoda Josip Ekel-na. Ravno to storila je 3. februarja tudi občina Čermošnjice.

(Domoljubu Gorjupu) na Reki je na dan njegovega godú (sv. Jožefa), veliko odličnih slovenskih domoljubov izročilo več častnih diplomov.

(† Umrli) je na Tirolskem 17 letna grofica Angela Barbo Waxenstein iz Rakovnika.

(Občinske volitve) so bile v Novem mestu 29. in 30. marca. V tretjem razredu so bili izvoljeni za odbornike gg.: Ad. Pauser, trgovec; Iv. Krajec, tiskar; Ant. Jarc, trgovec; Fr. Kastelec, trgovec; Fl. Skaberné, posestnik; Ant. Vertačič, posestnik itd. Za namestnike gg.: Anton Kos, posestnik; Viktor Durini, trgovec; Vencesl. Kindl, krojač. — V drugem razredu so bili izvoljeni za odbornike gg.: Dr. Alb. Poznik, c. kr. notar in posestnik; Andr. Senekovič, c. kr. gim. ravnatelj; Vinko Umek, mizar; Maks Bruner, posestnik; Fr. Seidl, steklar in posestnik; Fr. Perko, posestnik. Za namestnike gg.: F. Košiček, posestnik; K. Kunc, klobučar; Lud. Straus, trgovec. — V prvem razredu so bili pa izvoljeni za odbornike gg.: Martin Mohar, c. kr. vodja pom. urad.; Iv. Logar, c. kr. nadsod. svet.; Dr. Karl Slanc, odvetnik; Iv. Škerlj, c. kr. derž. pravdnika

namestnik; Tom. Valka, c. kr. inženir; Dr. Marin-ko, c. kr. prof. Za namestnike gg.: Ig. Fajdiga, c. kr. prof.; J. Gregorec, pos.; L. Illovski, pos.

(Zahvala.) Naprošeni smo od onih, ki so se učili cepljenja od 21. do 23. marca na Grmu, da se v njih imenu očitno in javno zahvalimo gosp. vodji Rih. Dolénc-u za ljubeznjivi in temeljiti poduk in za podarjene reznike. —

(Preklic!) Poročilo o železni tovarni v Dvoru, katero ste objavili v Vašem cenjenem listu dne 15. marca šteč. 6, prosimo vljudno tja razveljaviti, da nam nič znano ni, da bi se odpustili delavci, ali da bi prenehalo tovarniško opravilo. Z spoštovanjem Weidlich l. r.

(Spomenik) Levstiku bodo postavili domoljubi Veliko-Laški v njegovi rojstni vasi v Spodnjih Retjah. Kdor bi hotel v ta blagi namen kaj darovati, lahko odda ali pošlje vredništvu „Dol. Novic“, kjer leži nabiralna pola.

(V Kandiji) je 17. pretečenega meseca zvečer g. Andre-tu pogorela hiša. Lastnik je bil zavarovan. Sreča velika, da ravno oni večer ni bilo vetra — sicer bi bilo morda gorjé za velik del Kandije.

(Vabilo) k muzikalno-deklamatorični akademiji na korist dijaškemu podpornemu društvu v Rudolfovem, katero priredé gimnazijski dijaki pod vodstvom svojega pevovodje, čast. gosp. P. Hugolina Sattner-ja in s prijaznim sodelovanjem nekterih gospodov v sredo dné 3. aprila v dvorani „Narodnega doma“. — Vspored: 1. W. A. Mozart: Ouvertura k operi „die Hochzeit des Figaro“. Godba za orkester. 2. F. Gerbič: Slovanski brod. Moški zbor. 3. E. Hochreiter: Domovini. Samospev za tenor. 4. G. J. Jansen: Vater unser. Mešan zbor. 5. C. M. Weber: Cavatina iz opere „der Freischütz“. Samospev za sopran. 6. R. Wagner: Kaisermarsch. Osmoročna igra na klavirji. 7. A. Förster: Domovina. Mešan zbor. 8. P. H. Sattner: Za dom. Mešan zbor. 9. C. Evers: Dvospev, za sopran in alt, spremljan s klavirjem. 10. Zdravnik azistent. Vesela igra v jednom djanji. Začetek o pol osmih zvečer. — Vstopnina: Vstopnica za osobo po 30 kr. (za dijake 20 kr.), sedeži za osobo po 50 kr. se dobivajo zvečer pri kasi; sedeže oddaja dné 2. in 3. aprila tudi g. J. Krajec. Preplačila se hvaležno sprejemajo. V Rudolfovem dné 26. marcija 1889. Gimn. ravnateljstvo.

(Novo godbeno orodje) je izumel Janez Bajda, doma iz litijske okolice. Imenuje ga muzikalno mizo. Igra se na njo, kakor na glasovir, a daje čiste glasove kakor citre ali kitara. Izumitelj je sedem let prirejal novi dobri in trpežni inštrument. Bajda je pa samouk brez muzikalne šole — bil je prej delavec pri železnici. Bistre glave je marsikateri Slovenec.

(Za pasijonske predstave), ki se bodo vršile ta in cvetni teden v Novem Mestu, delajo se že velike priprave. Kdor je videl lani otvorj te prekrasne žive podobe, prišel bo letos zopet. Videti našega Gospoda sredi svojih učencev, pri zadnji večerji, na Oljski gori, ko ga pride okrepčat angelj, videti veliko število hlapcev in vojščakov, sredi med njimi Judeža Iskarjota, videti ga pred Anom in Kajfežem, pred Pilatom, pasti ga pod težkim križem in naposled na križu umreti sredi mej razbojnikoma, — vse to videti predstavljeno z živimi ljudmi in v oblekah tedajnega časa, pretresti mora vsacemu dušo in srce. Nima je človek lahko prilike videti živ in tako lep križev pot pred seboj. Vsi gledalci so se lani izrekli jednoglasno, da kaj tako krasnega niso pričakovali. Sicer pa, — kaj bi priporočali, vsak naj pride sam ter se prepriča. — Naprošeni smo povedati, da boste dve predstavi; prva bo v nedeljo 7. aprila zvečer ob poluosmih za mestne in ljudi iz bližnje okolice, druga pa cvetno nedeljo po končanih litanijah v kapitelnu, zato da se je bodo mogli udeležiti tudi ljudje iz bolj oddaljenih krajev ter priti še tisti večer domu. Plača se po 20 krajc. za osobo, kdor želi sedeti pa 30 kr.; otroci pod desetimi leti plačajo polovico.

(Družba sv. Cirila in Metoda) je izdala te dni drugi zvezek svoje knjižnice: „Rudolf Habsburški, oče avstrijske cesarske rodovine“. Kot 1. zvezek „Franc Jožef, cesar avstrijski“, spisal je tudi to prof. Fr. Hubad iz Gradca.

(Pasja kontumac) je vsled vsteklne pri pseh upeljana v mestu Višnjagora in občinah Dendol, Draga, Hudo, Križnavas, Leskovec, Luče, Polica, Velika Loka v okraji Litija do 4. junija, dalje v občinah Litija, Šmartno in Trebeljevo istega okraja do 16. junija, slednjič v občini Vinica okraja Črnomelj, do 12. junija t. l.

(Živinski sejmi) v okraji Rudolfovem meseca marca so bili obiskani, kakor sledi: Na sejm v Črmošnjice dne 14. marca so prignali 800 glav goveje živine; 18. v Žužemberk 950 glav in 26. v Mirnopeč 920 glav govede. Veseli zabelježimo, da se je — po daljšem odmoru — živinska kupčija zopet zdatno povzdignila; tako je bila na omenjenih sejmih kupčija zelo živahna, kupcev veliko, ki so mnogo živine po precej visoki ceni kupili in je kmetovalcu prilika dana, živino ugodno prodati. — Živahnejo kupčijo povzročuje deloma letni čas, ko kmetovalec potrebuje živine za delo, deloma pa pomanjkanje sejmov v sosednjih okrajih, kjer so vsled osepnice sejmi prepovedani.

(Zgodbe sv. pisma) za nižje razrede ljudskih šol, se imenuje drobna slovenska knjižica, katero je iz nemškega poslovenil J. Skuhala, dekan v Ljutomeru in založila knjigarna Herder

v Freiburgu v Breisgau-u. Stane vezana le 26 kr. Ima pa veliko prav čednih podob iz starega in novega zakona, eno skoro pri vsaki sv. pripovedi. To knjižico, ki je pisana v lepem, lahko umevnem jeziku, je potrjena od ljubljanskega in mariborskega škofa. Kedar jo bode še naučni minister potrdil, lahko se bode po naših šolah rabila. Pri kupila se bode na prvi pogled našim otrokom. V Novem mestu se dobiva pri J. Krajcu.

Razne vesti.

* (Koze) še vedno nadlegujejo dolensko stran, osobito krški okraj. Po nekod so vse vasi okužene; ni je hiše, da ne bi imela bolnika. Umrje jih pa tudi v vasi, ki šteje 100 ljudi, po 5 do 10; največ otroci in ubogi ljudje, pa včasih poberejo čvrstega mladeniča, zalo deklino, močnega gospodarja. V krškem okraju je bilo toliko bolnikov, da je edini zdravnik, ki je ondi, pravil, da je obiskal letos že do 1000 kozavih. In koliko bolnikov pa obiskati ni mogel?! —

Hudo je to pri tej bolezni, da se pri istem človeku včasih tudi ponovi. Na B. je imel baje mož že trikrat koze, odkar so se zdaj ondi prikazale. Vendar pa se bolezni seli; vas, v kateri je bila nekaj časa, zapusti in gre naprej. — Pri teh okoliščinah ni čuda, da je državni poslanec g. V. Pfeifer za potrebno spoznal, oglašiti se za pomoč v zbornici dunajski sami. Pritoževal se je, da se premalo stori, da bi se bolezen ustavila, in da se preveč od občin terja pri zatiranju bolezni: Občine so revne in nimajo sredstev da bi zatirale kugo. Če pri zatiranju živinske kuge država pomaga, zakaj ne bi še pri človeški? Zakaj se ne pošlje zdravnikov v okužene kraje? Zakaj si morajo zdravniki sami kupovati cepivo pri cepljenju koz? —

Koliko škode trpi ljudstvo vsled te bolezni! Bolezen, smrt, pogreb, koliko strahu in stroškov to prizadova! Zanimariti se mora gospodarstvo. Sejmi so prepovedani, vinski kupei se okuženih krajev ogibljejo. Od kod dobiti denar za davke, delavce, za stroške v boleznih! Občine ne morejo povsodi pomagati, ko imajo za sirote in druge potrebščine toliko stroškov! Revščina pa ravno pospešuje razširjevanje kuge.

Posebno se je v Krškem bati velike škode, ako bolezen ne neha; kajti vojaške strelne vaje utegnejo opustiti itd.

Na ta važen govor g. Pfeifer-ja, s katerim je zopet kakor že večkrat pokazal, da mu je dolensko ljudstvo pri sreč, odgovoril je vladni zastopnik, da občine vselej bolezni koj od začetka ne naznaujo. Pripravlja vlada novo postavo o cepljenju. Dunajska vlada ni še dobila od deželne vlade na Kranjskem prošnje za izdatno podporo, da bi n. pr. poslala zvedenih zdravnikov v pomoč. — Bog ve, če se bode zdaj kaj zgodilo?! Zadnji čas bi bil! Vsaj je bitko, ako je bolezen tako huda, da v nekaterih vaseh nobeni hiši ne prizanaša, in da zgube stariši po več otrok, ali da mnogim družinam glava (gospodar) odleti.

* (Najmlajše mesto.) Severno-američanska država (republika) Michigan sezidala je novo mesto in mu dala ime „Gladstone“. Pred 15 meseci pričeli so še le graditi prvo hišo, sedaj pa broji mlado mesto že 20000 prebivalcev, ima vrsto krasnih električno razsvetljenih ulic, katerih tla so preprežena s cedrovim lesom, postajo ogajegasev, mestno hišo, 5 cerkev, 3 šole, dve banki, 6 tovarn, jeden časopis in 50 prodajalnic.

Smešnice.

(Boljši je govoriti, ko klobaso pustiti.)
V klobučarjevo krmo pride berač, ki se je mutastega delal, in krčmarju se je res sumljiv zdel. Ker je krčmar ravno klobase delal, je rekel svoemu sinu: Jože, dal bi temu revežu eno klobaso, ako bi vedel, da jo želi. Berač to slišavši, pristopi k krčmarju ter pravi: „Prosim, dajte mi jo, kajti že dolgo časa nisem klobase jedel“. Krčmar mu jo je dal, ker je bil mož beseda, z opominom, naj se več mutastega ne dela.

(Zdravilo proti kašlju) je ženitbeni oklic s prižnice, kajti med oklici malo kdo v cerkvi kašlja.

Sejmovi na Dolénjskem:

V aprilu: 1. v Novem mestu in Litiji; 8. v Kostanjevici; 13. v Žužemberku; 15. v Leskovcu pri Krškem, Radečah in Višnjigori; 16. v Črnomlju; 18. v Zatičini; 23. v Novem Mestu, Dobrničah in Črnomlju; 24. v Lužemberku in Št. Vidu pri Zatičini; 25. v Bučki in Grosupljem; 27. v Trebelnem in Zagradcu fužinah; 29. v Podbukovji; 30. v Bušečivasi in Metliki.

Žitna cena v Novem Mestu 26. marca 1889.

Domače pšenice mernik 2 gld. — kr., Debelače (koruze) 1 gld. 30 kr., Soršice 1 gld. 50 kr., Rži 1 gld. 40 kr., Ječmena 1 gld. 40 kr., Ajde 1 gld. 10 kr., Ovs 85 kr., Krompirja 1 gld.

Loterijske srečke.

Gradec 16. marca	66	20	85	21	52
Trst 23. „	20	56	67	76	27

Poslano.

Od več strani smo čuli, da rodoljubni gospodje po nekaterih krajih na Dolénjskem blagovolé nabirati doneske za zastavo, oziroma telovadnico „Dol. Sokola“.

Ker želi odbor ravnanje se po teh doneskih vrediti svoje ukrepe, zato uljudno prosimo dotične gospode, da nam v napominani namen nabrane zneske v kratkem doposlato blagovolijo.

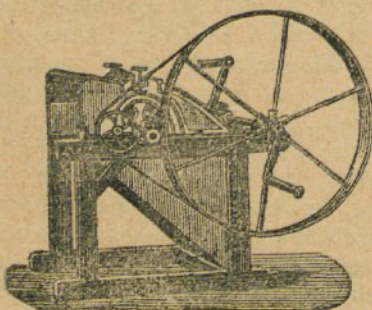
Odbor „Dol. Sokola“.

[46—3]

Vsi stroji za kmetijstvo i vinorejo!

Stiskalnice in mlini za olive.
Vinske in sadne stiskalnice,
Grozni mlini in mlini za sadje,

vse najnovejše
sestave v razni
velikosti.

Mlatilnice, snailnice in vitlje ali vlečki, robkalice za koruzo, sejalnice, plugi itd.

Sušilnice za sadje in zelenjavo.

Režilnice za krmo v veliki izbiri in izvrstni izpeljavi ponuja

po najnižjih tovarniških cenah

Ig. Heller, Dunaj, Praterstrasse 78.

Zapisniki in razjasnila na zahtevanje brezplačno in franko.

Prodajalci dobé ugodne pogoje.

Zmožni zastopniki se iščejo in dobro plačajo.

Sadjerejstvo.

Špial Rihard Dolénc.

Dobiva se pri založitelju J. Krajec-u v Rudolfovem.

Najboljše se naroči knjiga po poštni nakaznici, s katero se pošlje 75 kr. ter napiše natančno addresso s pristavkom za Dolénjsko Sadjarstvo.

Za mizarja pripravna delavnica

s stanovanjem v Krškem se takoj odda. — Več se izvé pri g. Geraldiju. [63]

Prodaja kónj!

Dve od cesarskih žrebcev breji kobili (kostanjeve barve), 5 in 6 let stari, čez 16 pesti visoki, brez madeža ste na prodaj; dasti se pa tudi v zameno za mlade konje v farovžu v Krškem. [17—4]

Mesarski pomočnik,

ki je spreten, pošten in priljuden, dobi službo z dobro plačo.

Jože Šušteršič,

[64—1]

trgovca in mesar v Toplicah.

Par pitanih volov

Je na prodaj na

Draškovecu pri Št. Jerneju;

[30—2]

Sromeljsko vino

na daleč slovi, posebno po Kranjskem kot obstoječa in dobra starina. — Kdor kupčevalcev, posebno g. duhovnov ga želi imeti, naj se oglasi pri gospodu župniku v Sromljah, (pošta Brežce [Rann]), tam bô za najboljše blago izvedel. [37—3]

Kovačnica v najem!

Na Dolnji Težki vodi ob veliki cesti da se kovačnica z orodjem vred takoj v najem. — Več o tem pové Janez Kozoglav, Dol. Težka voda. [62—1]

**Dr. VALENTINA ZARNIKA
ZBRANI SPISI.**

I. Zvezek:
PRIPOVEDNI SPISI.

Uredil
Ivan Železnikar.

Vsebina: Životopis dr. Valentina Zarnika. — Ura bije, človeka pa ni! — Maščevanje usode. — Razni spisi: Iz državnega zborâ. — Pisma slovenskega turista.

Knjižica je jako elegantna, po najnovjšem uzoru in res krasno vezana. Utienena je na sprednji strani podoba dr. Zarnikova v zlatu in pridejan tudi njegov lastnoročen podpis. Cena knjižice je 1 gld., s pošto 5 kr. več. Dobiti je v „NARODNI TISKARNI“ v Ljubljani. [170—8]